

L'any 1970, arran de l'increment de les accions d'ETA, l'Estat espanyol començà una repressió duríssima a Euskal Herria que va donar lloc al procés de Burgos, un consell de guerra que tingué lloc del 3 al 9 de desembre. Com a resultat, setze persones van ser jutjades per un tribunal militar, acusades de ser militants d'ETA. Es van dictar sis sentències de mort i demanaren 752 anys de presó per a la resta dels processats. Durant el judici, els militants es van declarar marxistes leninistes, van reivindicar l'euskera i les ikastoles, van denunciar que els havien torturat i es van declarar presoners de guerra d'acord amb la Convenció de Ginebra.

La reacció internacional de protesta contra el judici militar fou enèrgica, sobretot a Europa, que veia l'Estat espanyol com l'hereu dels feixismes europeus d'abans del 1945, un règim que seguia afusellant per raons de dissidència política i que no havia estat "homologat" per les democràcies europees.

Com a acció de protesta i de pressió sobre el govern, es va organitzar una reunió a què havien d'assistir entre 100 i 150 persones, que s'havien de trobar al monestir de Montserrat el 12 de desembre de 1970. La xifra total fou de 300 concentrats, que es van constituir en Assemblea Permanent d'Intel·lectuals, Professionals i Artistes Catalans. Entre aquests intel·lectuals hi havia, entre d'altres, Joan Miró, Antoni Tàpies, Feliu Formosa, Alexandre Cirici, Josep Benet i Jordi Carbonell. Tots plegats formaven un nucli que es movia a l'entorn del PSUC, que havia sabut fer una intel·ligent política de captació d'aquest sector de professionals liberals, que es trobaven còmodes amb la plataforma de projecció que aquest partit representava.

A l'Assemblea, Josep Solé i Barberà, destacat militant del PSUC i advocat defensor d'un dels militants d'ETA que havia estat processat, explicà als reunits la situació administrativa dels empresonats.

El Manifest de Montserrat del 13 de desembre de 1970 és una condemna del procés de Burgos, que es considera una paròdia. Demana una amnistia general de caràcter polític, l'abolició de la pena de mort i l'exercici de les llibertats democràtiques. També reclama els drets dels pobles i nacions que formen l'Estat espanyol, inclòs el dret a l'autodeterminació. Aquest Manifest és el document que va predeterminar els quatre punts programàtics de l'Assemblea de Catalunya del 7 de novembre de 1971.

Així mateix, s'ha de remarcar la importància del Manifest de Montserrat perquè fou un document polític unitari. El contingut, però, reflecteix l'aplicació de la línia política del PSUC en aquelles circumstàncies i moment històric concret, és a dir, una hegemonia política que es perllongà a l'Assemblea de Catalunya.

Quan el 1975, amb la mort del dictador, es planteja la dicotomia ruptura/reforma amb les estructures de l'anterior règim, i en surt guanyadora la segona opció, haurem de recordar quins eren els eixos polítics del Manifest de Montserrat i per què Lluís Ma. Xirinacs, de forma clarivident escriu «La traïció dels líders» (1993), quan la reforma es transforma en unes grans rebaixes, per part d'una oposició en el seu pacte amb els aparells franquistes, i la Constitució es redacta amb un fons de soroll de sabres. Quan apareix la democràcia entesa com un repartiment del pastís, com diu el poeta: «apareixen tantes rates / amb improvisades corbates i tants comunistes / transformats en ecologistes, quan és un fet normal / robar i ser guardonat.»

El document exhibit, de quatre planes, és el text mecanografiat que es va fer públic aleshores. La primera plana conté el text del manifest i les altres tres, la llista dels signants, que configura la representació més singular dels intel·lectuals catalans del moment.

(XA)